

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จไปทรงเปิดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 24 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2539 ที่หอประชุมคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีพระราชดำรัสเปิดงานสรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องหนังสือมาตลอด ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสว่า “หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมความคิดวิทยาการทุกอย่าง ซึ่งคนพยายามรักษาความคิดเหล่านั้น และถ่ายทอดมาเป็นตัวอักษร หนังสือเผยแพร่ไปที่ใด ความรู้ความคิดก็จะเผยแพร่ไปถึงที่นั่น หนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่าและมีประโยชน์อันประเมินมิได้ ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์” การที่กระทรวงศึกษาธิการจัดสัปดาห์หนังสือแห่งชาตินั้น ไม่ได้หมายความว่าเพื่อการผลิตและจำหน่ายเท่านั้น แต่ควรรวมถึงการกระจายหนังสือไปสู่ภูมิภาค และส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่านและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (สมเด็จพระเทพฯ ทรงห่วงเด็กชนบท. 2539 : 15 ; อ้างถึงในฉวีวรรณ คูหาภินันท์. 2542 : 6) และยังมีพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สมเด็จพระเทพฯ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2521 : 125-126 ; อ้างในไพพรรณ อินทนิล. 2546 : 9-10) ที่ขออันเชิญมา ณ ที่นี้ว่า “หนังสือนี้มีมากมายหลายชนิด นำดวงจิตเรจรรื่นขึ้นสดใส ให้ความรู้สำเร็จบันเทิงใจ ฉันทจึงใฝ่ใจสมานอ่านทุกวัน มีวิชาหลายอย่างต่างจำพวก ล้วนสะดวกค้นได้ให้สุขสันต์ วิชาการสรรมาสารพัน ชั่วชีวิตฉันอ่านได้ไม่เบื่อเลย”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษากับกระบวนการอ่าน กระบวนการเรียนรู้และการอ่านในมาตรา 24(31) และ (5) ในมาตรา 4 กล่าวว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต และมาตรา 24(3) และ (5) ได้ระบุไว้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 2-12)

แม้ว่าในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา หน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านต่อเนื่องกันมาแล้วก็ตาม แต่จากผลการสำรวจการอ่านหนังสือของคนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2551 พบว่าเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ที่อ่านหนังสือเองหรือผู้ใหญ่อ่านให้ฟังมีร้อยละ 36.0 ส่วนผู้ที่อายุเกินกว่า 6 ปี ขึ้นไป อัตราการอ่าน

หนังสือนอกเวลาเรียน หรือนอกเวลาทำงานมีร้อยละ 66.3 โดยกลุ่มเด็กมีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าวัยอื่นซึ่งต่างจาก ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เวียดนาม เป็นอย่างมาก เพราะคนของเขามีสถิติการอ่านหนังสือปีละ 60 เล่มแต่คนไทยเราได้อ่านหนังสือเฉลี่ยเพียงปีละ 2 เล่มเท่านั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้นคณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบให้การส่งเสริม การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดให้ปี 2552 – 2561 เป็น“ทศวรรษแห่งการอ่าน” และกำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็น “วันรักการอ่าน” (ฟาฏินา วงศ์เลขา. 2553 : 23)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2554 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2554 จากจำนวนตัวอย่างประมาณ 53,000ครัวเรือน การสำรวจปี 2554 พบว่า อัตราการอ่านหนังสือของประชากร อายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป อัตราการอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน / เวลาทำงาน จากผลสำรวจปี 2554 พบว่า คนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านหนังสือร้อยละ 68.6 เวลาเฉลี่ยที่ใช้อ่านหนังสือนอกเวลาเรียน / เวลาทำงานเฉลี่ย 35 นาทีต่อวัน ในกลุ่มเด็กและเยาวชนใช้เวลาอ่านหนังสือฯ เฉลี่ย 39-45 นาทีต่อวัน มากกว่ากลุ่มทำงานและสูงอายุที่ใช้เวลาอ่านหนังสือฯ เฉลี่ยประมาณ 31-32 นาทีต่อวัน วิจัยรณรงค์ให้คนรักการอ่านหนังสือ พบว่า 5 อันดับแรก คือ หนังสือควรมีราคาถูกลงร้อยละ 31.1 หนังสือควรมีเนื้อหาสาระน่าสนใจร้อยละ 21.8 ควรมีห้องสมุดประจำหมู่บ้านหรือชุมชนร้อยละ 20.5 ส่งเสริมให้พ่อแม่ปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านหนังสือร้อยละ 17.8 และรูปเล่มกะทัดรัด / ปกสวยงามน่าอ่าน / มีรูปภาพประกอบร้อยละ 13.3

จากปัญหาดังกล่าว เทศบาลนครขอนแก่นยังได้ขยายพื้นที่สำหรับการอ่านของเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปให้สามารถใช้บริการได้อย่างครอบคลุม และทั่วถึง อาทิ ห้องสมุดเด็กสวนดอกคูณ ห้องสมุดเด็กสวนรัชดานุสรณ์ ห้องสมุดย่อยในชุมชน ห้องสมุดเด็กไท ห้องสมุดเด็กในโรงเรียน 4 แห่ง และโครงการห้องสมุดเคลื่อนที่แหล่งความรู้สู่ชุมชน หรือ Book Bike เป็นต้น เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง ชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งยังรณรงค์ให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาเด็กและเยาวชนผ่านการส่งเสริมการอ่าน ทำให้โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยมได้เห็นความสำคัญของการอ่าน จึงได้จัดโครงการรักการอ่านขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในโรงเรียน โดยการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ระดมสรรพกำลัง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรทางศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อปลูกฝังให้เด็กไทยรักการอ่านหนังสือ ยกกระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน สร้างแรงจูงใจและมุ่งกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจอยากเรียนรู้อยากอ่าน เห็นความสำคัญของการอ่าน จนสามารถนำแหล่งความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ซึ่งโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยมได้จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เช่น กิจกรรมหนอนหนังสือ กิจกรรมยอดนักอ่าน กิจกรรมอ่านข่าวยามเช้า กิจกรรมแข่งขันเปิดพจนานุกรมฯ ดังนั้นการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จหรือไม่อย่างไรนั้นจึงต้องมีการ

ประเมิน เพราะการประเมินจะทราบถึงปัญหาอุปสรรค ข้อบกพร่องซึ่งเกิดจากโครงการ ความพร้อมของนักเรียน สื่อ-อุปกรณ์ เพียงพอหรือไม่ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถอ่านได้มากน้อยเพียงใด และเมื่อประเมินโครงการแล้วช่วยให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการ ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารโครงการว่าจะดำเนินโครงการต่อเนื่องไปหรือไม่ มีข้อควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

จากการศึกษาถึงแนวความคิดการประเมินโครงการของสตัฟเฟิลบีม จึงสรุปได้ว่าชิปปี้โมเดล เป็นการประเมินที่มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP MODEL) ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) มาเป็นกรอบแนวคิดในการประเมินโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม

คำถามการวิจัย

1. บริบทของโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
2. ปัจจัยนำเข้าของโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม มีความพร้อมมากน้อยเพียงใด
3. กระบวนการดำเนินการโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
4. ผลผลิตของโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ในด้านบริบท
2. เพื่อประเมินโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ในด้านปัจจัยนำเข้า
3. เพื่อประเมินโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ในด้านกระบวนการ
4. เพื่อประเมินโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ในด้านผลผลิต

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา
งานวิจัยนี้เป็นการประเมินโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม โดยประยุกต์ใช้รูปแบบชิปปี้ แบ่งการประเมินเป็น 4 ด้าน ดังนี้
- 1.1 ด้านบริบท (Context) ของโครงการรณรงค์การอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม

ในด้านบริบทความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการกับวิธีการดำเนินงานของโครงการรักการอ่าน

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการรักการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ในด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- 1.2.1 ความพร้อมของบุคลากร
- 1.2.2 วิธีการดำเนินงานตามที่โครงการกำหนด
- 1.2.3 วัสดุอุปกรณ์
- 1.2.4 เงินทุนงบประมาณ

1.3 ด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการรักการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยมในด้านการปฏิบัติตามขั้นตอนของโครงการ การดำเนินงานตามแผน การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูและนักเรียน พร้อมทั้งขั้นตอนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

1.4 ด้านผลผลิต (Product) ของโครงการรักการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยมจะประเมินผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

- 1.4.1 ความพึงพอใจของการเข้าร่วมโครงการรักการอ่าน
- 1.4.2 นิสัยรักการอ่านของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
- 1.4.3 ผลของการดำเนินโครงการ ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ของโครงการและสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ในการปรับปรุงการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ขอบเขตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินโครงการรักการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งเป็นนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการรักการอ่านและมีวิวัฒนาการเพียงพอที่จะทำแบบประเมินโครงการได้ ซึ่งสามารถจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินโครงการได้ ดังนี้

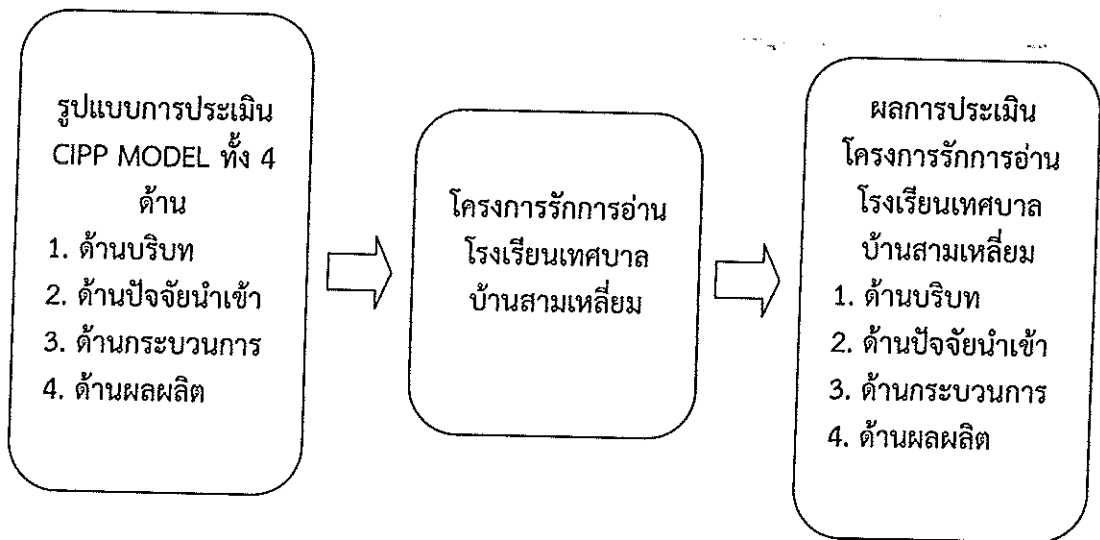
- 2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2.1.2 ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
- 2.1.3 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
- 2.1.4 ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ขอบเขตระยะเวลา

การประเมินโครงการรักการอ่านของโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ใช้ระยะเวลาปีการศึกษา 2556

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินโครงการรักการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการปฏิบัติงานในงานหนึ่ง แล้วนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ว่า ได้ผลมากน้อยเพียงใด และข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่ของผู้บริหารโครงการ

การประเมินโครงการรูปแบบชิปปี้ หมายถึง การพิจารณาตัดสินถึงประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรม โดยการประเมินโครงการแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

ด้านบริบท หมายถึง ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์กับตัวโครงการและความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทั่วไปของการจัดโครงการ

ด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง สิ่งที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ เพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ

ด้านกระบวนการ หมายถึง การดำเนินงานโครงการ การร่วมกิจกรรมของนักเรียน การวางแผน การดำเนินงาน การกำกับติดตาม และการปรับปรุงพัฒนาโครงการเพื่อให้โครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ด้านผลผลิต หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการ ซึ่งประกอบไปด้วย นิสัยรณรงค์การอ่านของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการร่วมโครงการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของการเข้าร่วมโครงการ

โครงการรณรงค์การอ่าน หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความสนใจในการอ่านและชอบอ่านของบุคคล การใช้เวลาว่างในการอ่าน หาโอกาสเพื่ออ่าน เข้าใช้บริการจากห้องสมุดอ่าน

หนังสือที่มีเนื้อหาหลากหลายประเภท อ่านโดยไม่เลือกเวลาสถานที่ มีความต้องการอ่านเอง โดยไม่ต้องให้ความจำเป็นมาบังคับ เป็นการอ่านที่กระทำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเห็นประโยชน์ของการอ่าน มีความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน และกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน

โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ตั้งอยู่เลขที่ 156/56 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับการประเมินโครงการอื่น
2. ได้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปประเมินโครงการรณรงค์การอ่านของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นแห่งอื่น
3. ผลการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจของผู้บริหารโครงการว่าจะดำเนินโครงการต่อหรือไม่ ดำเนินการในลักษณะใด และเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขโครงการให้ดียิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY